

Олена КАЛАШНИК

ОБҐРУНТОВАНИЙ ВИБІР НОМЕНКЛАТУРИ ПОКАЗНИКІВ СПОЖИВЧИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ – ОСНОВА ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ХУТРИНИХ НАПІВФАБРИКАТІВ

Конкурентоспроможність і екологічність хутряних напівфабрикатів залежать від якості хутрової сировини, яка визначається біоло-

© Олена Калашник, 2009

гічними особливостями тварин, місцем їх мешкання, селекційною роботою, ветеринарними заходами, способами зняття шкурок, їх первинною обробкою, умовами зберігання тощо [1; 2].

Об'єктом дослідження обрано напівфабрикати хутрового кроля, отримані із сировини законсервованої з використанням традиційних, сучасних і вдосконалених способів консервування – прісно-сушінням, обробкою препаратом *Гама-1* та УФ-опромінюванням.

Мета дослідження – вибір номенклатури показників споживчих властивостей хутряного напівфабрикату, отриманого із сировини різних способів консервування, для розрахунку його конкурентоспроможності. Визначальним було врахування втрат сировини на етапах первинної та промислової обробки шкурок. Досягнення поставленої мети можливе за умов покращання показників міцності шкірної тканини та її пружно-пластичних властивостей. Обрані показники повинні продемонструвати перевагу одного способу консервування над іншим.

Класифікація хутра, його властивостей та показників представлена в багатьох наукових роботах [2–7] і стандартах [8; 9]. У кожному окремому випадку при розробці загальної класифікації споживчих властивостей хутра вирішувалося конкретне наукове завдання.

Ш. К. Ганцовим, Н. І. Котовою, Л. Г. Цветковою та О. М. Бесєдіним [2] запропонована уніфікована номенклатура й групування властивостей хутра та їхні категорії, терміни (дефініції) для їх позначення.

У працях В. М. Царьової, О. Г. Діаніч, Л. М. Шимановської властивості хутряної сировини та напівфабрикатів поділяють на властивості й показники якості волосяного покриву, шкірної тканини та шкурки в цілому [3].

До *першої групи* властивостей віднесені такі показники: товщина, довжина, висота, густина, звитість, блиск, м'якість, пружність, зминальність, колір, відтінок, сорт. До *другої* – товщина, щільність, міцність на розрив, пластичність, м'якість. До *третьої* – розмір шкурки, площа, маса, теплозахисні властивості, зносостійкість, міцність зв'язку волосяного покриву із шкірною тканиною.

Розподіл властивостей хутра за трьома групами з урахуванням властивостей волосяного покриву, шкірної тканини та шкурки в цілому підтверджено в роботі Н. М. Симкович [4]. Тут також виділені групи за номенклатурою споживчих властивостей – естетичних, функціональних, ергономічних, надійності, технологічності.

У праці Ю. А. Житник [5] хутрову сировину поділено на групи за часом промислу (зимові та весняні види), за обробкою, властивостями волосяного покриву (висота, густина), шкірної тканини (товщина, міцність), властивостями шкурки в цілому (розмір, маса). Теплозахисні властивості виділені в окрему групу. Зазначена класифікація розроблена для виявлення вихідної інформації при проектуванні виробів із натурального хутра раціональними асортиментними серіями. Разом із цим вона пропонується для використання під час соціоло-

гічного опитування споживачів для виявлення їхніх вимог до виробів. На нашу думку, наведена класифікація властивостей хутрової сировини та її показників надто перенасичена інформацією, що ускладнює використання під час проектування одягу із хутра. Оптимізація набору виявлених показників хутрової сировини очевидна.

При обґрунтуванні класифікації властивостей хутрових напівфабрикатів для проектування виробів із заданими властивостями авторами [6] за основу взято лише ті властивості, які впливають на вибір моделі, силуету, об'єму та пропорцій виробів, характеру та розміру конструктивних і технологічних членувань. Обрані властивості хутра поділено на:

- ілюзорні – за допомогою їх можна створити необхідний образ усієї фігури – забарвлення, фактура, висота та густина волосяного покриву напівфабрикату;
- фізико-хімічні – теплозахисні, зносостійкість, пластичність;
- геометричні – визначають характер і розміри конструктивних і технологічних членувань, економічність використання хутра (площа шкурки та товщина шкірної тканини).

Об'єднання двох груп властивостей – естетичних і структурних – в ілюзорні дещо ускладнює процедуру вибору номенклатури й не завжди може пояснити вплив окремих груп властивостей одна на одну. Так, висота й густина волосяного покриву характеризує не тільки естетичні властивості, а й теплозахисні.

Відповідно до методики оцінювання якості промислової продукції [7] хутрова сировина відноситься до 1-го класу ("Продукція, яку витрачають при використанні") 2-ї групи ("Матеріали та продукти"), де її ергономічні та естетичні властивості позначені такими, що мають обмежене застосування.

Широка номенклатура показників представлена ГОСТ 4.420–86 [9]. Для хутрових напівфабрикатів вона включає п'ять груп властивостей, до складу яких входять 36 показників. Регламентовану номенклатуру показників якості хутряного напівфабрикату наведено на *рисунку*.

Однак наявність навіть такої розгорнутої номенклатури не дає можливості врахувати особливості змін хутрової сировини, що відбуваються в процесі її первинної обробки та вичинки. Так, у наданій номенклатурі відсутні показники зміни розмірних ознак хутра, зокрема площі готового напівфабрикату.

При формуванні необхідних показників для оцінки конкурентоспроможності хутрового кроля враховувалося:

- можливість оцінки якості відповідно до обов'язкових вимог стандартів із урахуванням суттєвого зменшення втрат на етапах первинної та технологічної обробки;
- наявність найвагоміших показників і мінімізація малозначущих;
- достатність показників не лише для оцінювання якості, а й для розрахунку конкурентоспроможності.

До переліку показників споживчих властивостей напівфабрикату хутрового кроля увійшли такі, які характеризують здатність сировини до зберігання протягом певного проміжку часу, належну міцність шкірної тканини та ефект структурування колагену дерми.

Із загального переліку показників споживчих властивостей, наведених у ГОСТ 4.420–86 [9], вилучено ті, що безпосередньо мають відношення до процесу технологічної обробки та отримання фарбованого напівфабрикату, а також пов'язані з властивостями волосяного покриву.

НОМЕНКЛАТУРА ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ ХУТРИЯНИХ НАПІВФАБРИКАТІВ

Регламентована номенклатура показників якості хутряного напівфабрикату

Окрім того, до переліку основних показників якості напівфабрикату включено сорт шкурки, який визначається характеристиками – ступінь розвитку волосяного покриву, наявність пороків шкурки, площа тощо [10].

Однією із характеристик, що визначає сорт шкурки, відображає зміну її розмірних ознак у процесі технологічної обробки та піддається інструментальній оцінці, є площа. Саме тому до показників споживчих властивостей готового напівфабрикату для оцінки його конкурентоспроможності включено цей показник.

До переліку показників споживчих властивостей, необхідних для оцінки конкурентоспроможності напівфабрикату хутрового кроля, увійшли такі:

- масова частка вологи в шкірній тканині;
- рН водної витяжки шкірної тканини;
- масова частка незв'язаних жирових речовин у шкірній тканині;
- масова частка золи в шкірній тканині;
- границя міцності при розтягуванні шкірної тканини;
- відносне видовження шкірної тканини на момент розірвання;
- температура зварювання шкірної тканини;
- площа готового напівфабрикату.

Отже, на сьогодні відсутня номенклатура показників споживчих властивостей хутра, яка б могла стати базою для розрахунку його конкурентоспроможності. Запропонована номенклатура показників якості хутра, які є найвагомими й достатніми для всебічної оцінки хутра та прогнозування його конкурентоспроможності.

Результати проведеного аналізу можуть використовуватися для розробки та обґрунтування номенклатури споживчих властивостей з метою визначення конкурентоспроможності хутра методом математичного моделювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Горячев С. П.* Экологичность и качество пушно-мехового сырья: исследование, технология, практика / С. П. Горячев. — М. : Изд. дом "Меха мира", 1999. — 48 с.

2. *Ганцов Ш. К.* Терминология – важнейший фактор формирования информационных технологий меха / Ш. К. Ганцов, Н. И. Котова, Л. Г. Цветкова, А. Н. Беседин // сб. науч. тр. [Новое в меховом производстве]. — М. : ОАО НИИМЕХПРОМ, 1999. — С. 100—104.
3. *Дианич О. Г.* Ассортимент и качество сырья животного происхождения : справочник / О. Г. Дианич, Л. М. Шимановская. — К. : Техника, 1987. — 159 с.
4. *Симкович Н. М.* Хутрянні вироби / Н. М. Симкович, І. С. Полікарпов. — К. : НМЦ Укоопосвіта, 1998. — 128 с.
5. *Житник Ю. А.* Разработка классификации мехового сырья для проектирования одежды рациональными ассортиментными сериями / Ю. А. Житник // Легка пром-сть. — 2000. — № 3. — С. 52—53.
6. *Филимонов В. А.* Классификация пушно-мехового полуфабриката для целей автоматизированного проектирования одежды из меха / В. А. Филимонов, И. И. Шалмина, О. В. Долгачева : материалы V межрегиональной науч.-практ. конф. [Развитие меховой промышленности России]. — М. : ЗАО Изд-во "ИКАР", 2003. — С. 63—69.
7. *Лифиц И. М.* Формирование конкурентоспособности товаров и услуг / И. М. Лифиц. — М. : Юрайт-Издат, 2004. — 335 с.
8. ДСТУ 4294–2004. Шкурки кролів невичинені. Технічні умови ; введ. 2005—07—01. — К. : Держстандарт України, 2004. — 7 с.
9. ГОСТ 4.420–86. Шкурки меховые выделанные. Номенклатура показателей ; введ. 1987—07—01. — М. : Госкомиздат СССР, 1986 — 6 с.
10. ГОСТ 2974–75. Шкурки кролика меховые выделанные. Технические условия ; введ. 1976—07—01. — М. : Государственный комитет СССР по стандартам, 1975. — 5 с.